

Videoroute meertaligheid

voor het basisonderwijs

Hoe kun je meertaligheid op een krachtige manier inzetten in je eigen school- en klascontext?

Zes inspirerende video's en vijf ondersteunende gespreksleidraden om schoolteams en directies op weg te helpen

Auteurs

Steven Delarue, Onderwijscentrum Gent

Véronique Van Damme, Onderwijscentrum Gent

Maike Verrips, Drongo platform voor meertaligheid

Augustus 2024, Amsterdam/Gent

Videoroute meertaligheid ©2024 door Steven Delarue, Véronique Van Damme, Maike Verrips is gelicentieerd onder [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/). Daarnaast verkrijgen deskundigen werkzaam als trainer/adviseur in het onderwijs toestemming om de werken van Videoroute Meertaligheid te gebruiken in presentaties t.b.v. trainingen voor onderwijsdoelinden. Bij gebruik dient de naam van ons als maker vermeld te worden en de vindplaats op onze website van de werken.

Onderwijs
centrum.gent

gent:

Medegefinancierd door
de Europese Unie

 drongo
platform voor meertaligheid

Over de Videoroute meertaligheid	4
Hoe kun je de Videoroute meertaligheid gebruiken?	4
Wie kan met de Videoroute meertaligheid werken?	5
Waarom is deze Videoroute meertaligheid er gekomen?	5
Een blik op de video's en gespreksleidraden.....	8
Intro: thuistalen als rijke bron	9
Spreekkansen creëren in meertalige klassen.....	10
Technieken en materialen in de meertalige klas	14
Samenwerken met meertalige ouders.....	16
De stem van de leerling.....	19
Werken aan een schoolbrede visie op meertaligheid	23
Planner	28
Contact.....	29

Over de Videoroute meertaligheid

Voor je ligt de handleiding van de **Videoroute meertaligheid**, die bestaat uit zes video's en vijf bijbehorende gespreksleidraden. De videoroute is gemaakt voor schoolteams uit het basis- of primair onderwijs, directies, pedagogisch begeleiders en onderwijsadviseurs in Nederland en Vlaanderen. Het materiaal ondersteunt hen bij het ontwikkelen van manieren om de kracht van meertaligheid in te zetten in het onderwijs, passend bij de specifieke context van hun eigen school.

In de videoroute komen vijf thema's aan bod, voorafgegaan door een introvideo (waar geen gespreksleidraad bij hoort).

Thema	Video	Tijd	Gespreks-leidraad	Handleiding voor begeleider
Intro: Thuisstalen als rijke bron	Ja	3:38	Nee	Ja
Spreekkansen in meertalige klassen	Ja	8:16	Ja	Ja
Technieken en materialen in de meertalige klas	Ja	7:54	Ja	Ja
Samenwerken met meertalige ouders	Ja	6:04	Ja	Ja
De stem van de leerling	Ja	7:25	Ja	Ja
Werken aan een schoolbrede visie op meertaligheid	Ja	12:31	Ja	Ja
Planner	Nee	-	Nee	Nee

Hoe kun je de Videoroute meertaligheid gebruiken?

De Videoroute meertaligheid is ontwikkeld om bijeenkomsten over meertaligheid van schoolteams of directies te ondersteunen. Een video is telkens het vertrekpunt voor een gesprek over een specifiek thema. De gespreksleidraden ondersteunen en structureren de verwerking en de uitwisseling over de video. Het materiaal bevat zeer veel praktische voorbeelden en tips, enige theoretische achtergrond, en aandacht voor de dilemma's van professionals in de praktijk. Het materiaal is niet bedoeld als een alomvattende cursus 'meertaligheid in het primair onderwijs', maar is zeer bruikbaar om het thema in een schoolcontext te verkennen, te verdiepen en te concretiseren. Je kan het materiaal desgewenst ook aanvullen met wetenschappelijk onderzoek, verrijken met eigen materialen en verhalen, enzovoort.

Idealiter worden de sessies rond de video's begeleid door een teamlid of een directielid dat het werk rond dit thema coördineert, of door een in taal en meertaligheid gespecialiseerde externe trainer. Deze persoon noemen we hier de 'begeleider', en voor die begeleiders is deze handleiding bestemd. Je krijgt in deze handleiding per thema een aantal tips over hoe met de video's en gespreksleidraden kan worden gewerkt.

De volgorde waarin deze handleiding het materiaal presenteert, vormt een logische opbouw. Het is echter niet noodzakelijk om deze volgorde aan te houden. Afhankelijk van de behoefte, de onderwijscontext en de beschikbare tijd is het ook mogelijk om een andere volgorde te kiezen of om één enkele video met een gespreksleidraad te bespreken zonder het hele pakket te behandelen.

Enkele algemene tips voor begeleiders

- 💡 Bekijk alle video's en leidraden alvorens met het materiaal aan de slag te gaan.
- 💡 Bepaal in welke volgorde je de thema's wilt behandelen of welke thema's je al dan niet behandelt.
- 💡 Besef dat inzetten op de kracht van meertaligheid álle belanghebbenden bij een school raakt: niet alleen alle leerkrachten en directieleden, maar ook alle ouders, alle leerlingen, en alle anderen die op en rond de school een rol vervullen. Zorg dat je in het traject aandacht besteedt aan alle betrokkenen.
- 💡 De video 'Werken aan een schoolbrede visie op meertaligheid' zal bij de meeste leerkrachten vragen oproepen als zij nog geen van de andere video's hebben bekeken. Het advies is daarom om die niet als start van een traject te behandelen, maar eerder als slotstuk.
- 💡 Aan het eind van elke bijeenkomst kun je concrete afspraken maken over welke vervolgstappen gezet worden. In deze handleiding vind je een planner om je te helpen deze afspraken te visualiseren en op korte, middellange en lange termijn in te plannen.

Wie kan met de Videoroute meertaligheid werken?

Zoals gezegd is het materiaal ontwikkeld met het oog op gebruik door directies en teams in het basisonderwijs, intern of onder begeleiding van een externe trainer. Het materiaal is echter zeker ook geschikt voor gebruik bij nascholingen, in lerarenopleidingen, binnen pabo's, bij opleidingen voor intern of ambulante begeleiders, of voor inzet door taalspecialisten, pedagogisch begeleiders, en al wie een rol heeft in het pedagogisch en didactisch handelen op school.

Waarom is deze Videoroute meertaligheid er gekomen?

Meertaligheid is op elke Nederlandse en Vlaamse school een gegeven. Intussen blijkt uit verschillende nationale en internationale onderzoeken dat meertalige kinderen in het onderwijs niet dezelfde onderwijskansen hebben als hun eentalige leeftijdsgenoten. De sleutel tot kansengelijkheid ligt voor een groot deel in handen van leerkrachten, teams en

directies. Als zij de meertalige en meervoudig culturele achtergrond van deze leerlingen als kracht in het onderwijs weten in te zetten, verbeteren de resultaten van deze leerlingen, verbetert hun welbevinden en wordt het onderwijs ook voor de eentalige leerlingen verrijkt.

Op basis van deze inzichten zijn het afgelopen decennium steeds meer scholen in Vlaanderen en Nederland begonnen met het ontwikkelen en implementeren van innovatieve meertalige praktijken. Het Drongo platform voor meertaligheid en Onderwijscentrum Gent sloegen in 2022 de handen ineen om een internationale leergemeenschap te organiseren van voorlopers: leerkrachten in het basisonderwijs die beschikken over kennis en praktijkervaring rond de inzet van meertaligheid in het basisonderwijs. Onder de vlag van BeNeMinds, een Erasmus+-project, gingen zij bij elkaar op schoolbezoek en samen met hen reflecteerden we op de praktijk in verschillende scholen, en deelden we hindernissen en oplossingen met elkaar. Inspirerende praktijken werden samengebracht en gefilmd in de verschillende scholen. We maakten gespreksleidraden bij de video's om het gesprek over onderwijs in meertalige contexten verder op gang te brengen.

Met dit materiaal hopen we een impuls te geven aan de verspreiding van kennis over meertaligheid in het Vlaamse en Nederlandse onderwijs. Daarnaast willen we de kijker vooral inspireren en *goesting** doen krijgen om zelf aan de slag te gaan.

De Videoroute meertaligheid is mogelijk gemaakt door financiële steun van Erasmus+, waarvoor wij zeer erkentelijk zijn. Ook gaat onze grote dank uit naar alle deelnemende leerkrachten en scholen, en in het bijzonder de scholen waar de video's zijn opgenomen.

Meer informatie over BeNeMinds vind je [hier](#) (of via de QR-code hiernaast).

**goesting: een Vlaams woord dat verwijst naar een gevoel van verlangen, zin of trek. Het wordt gebruikt om uitdrukking te geven aan een sterke innerlijke drang of een intens verlangen naar iets.*

Een blik op de video's en gespreksleidraden

Enkele tips voor elke sessie

- Zorg ervoor dat je alle video's en gespreksleidraden vooraf zelf een keer bekeken hebt;
- Neem de toelichting op het thema en de doelstelling van de sessie vooraf goed door;
- Print vooraf voor elke deelnemer (bij voorkeur eenzijdig geprint en op A3-formaat) een exemplaar van de gespreksleistraad;
- Zorg ervoor dat er schrijfmateriaal is voor de deelnemers;
- Zorg ervoor dat de video klaarstaat.

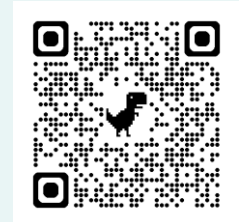

Intro: thuistalen als rijke bron

Bekijk de **video** [hier](#).

Je kan ook de QR-code hiernaast gebruiken of de link hieronder overtypen.

https://youtu.be/_I4_ZSrZbSE

Achtergrond

Deze video presenteert de visie die ten grondslag ligt aan alle video's in de Videoroute meertaligheid: de thuistalen van leerlingen zijn een rijke bron bij het leren, die op diverse manieren kan worden ingezet in kwaliteitsvol onderwijs voor alle leerlingen. Er is bij deze video geen aparte gespreksleidraad ontwikkeld: de video is bedoeld als een warmmaker om het onderwerp meertaligheid dieper te verkennen.

Doel van de video

- Een (school)team enthousiasmeren voor het onderwerp meertaligheid;
- Een voorproefje bieden voor een traject of een training rond dit onderwerp;
- Een eerste (open) discussie op gang brengen over het positief benaderen van meertaligheid op school.

Timing

- De video duurt 3:38 minuten.

Introductie van het thema

De video toont kort een aantal klasvoorbeelden en fragmenten uit gesprekken met leraren en directies, zonder die praktijken en inzichten in detail uit te diepen. Dat gebeurt in de thematische video's. Desalniettemin kunnen deze voorbeelden aanzetten tot een eerste verkenning of inventarisatie van ideeën en praktijken.

Spreekkansen creëren in meertalige klassen

Bekijk de **video** [hier](#).

Je kan ook de QR-code hiernaast gebruiken of de link hieronder overtypen.

<https://youtu.be/arNV5-aPOPA>

Bekijk de **gespreksleidraad** [hier](#).

Je kan ook de QR-code hiernaast gebruiken of de link hieronder overtypen.

bit.ly/gespreksleidraden

Achtergrond

De mondelinge taalontwikkeling vormt de basis van alle andere taalontwikkeling, zowel bij eentalige als bij meertalige leerlingen. In klassen met veel meertalige leerlingen zien we vaak een nog grotere diversiteit aan niveaus in de Nederlandse taalontwikkeling dan in klassen waar alle leerlingen het Nederlands als thuistaal hebben. Die variatie kan voor extra uitdagingen zorgen bij het creëren van spreekkansen voor alle kinderen. Deze video van 8 minuten laat verschillende manieren zien waarop leerkrachten in scholen met veel meertalige kinderen spreekkansen creëren voor iedereen, met inzet van zowel de Nederlandse taal als de verschillende thuistalen van de leerlingen.

Doel van de sessie

- De reflectie van deelnemers op spreekkansen in meertalige omgevingen stimuleren;
- Concrete voorbeelden aanreiken die een team kunnen inspireren;
- Na deze sessie concreet aan de slag kunnen in de eigen klas- en schoolpraktijk.

Timing

- De video duurt 8 minuten.
- De video bekijken en de gespreksleidraad doorlopen duurt in totaal ongeveer 1 uur. Uiteraard kan de sessie, afhankelijk van het team en hoe de verschillende stappen doorlopen worden, korter of langer duren.

Introductie van het thema

- Introduceer eerst het centrale thema van de video en waarom daar vandaag over gesproken wordt. Licht het doel van de sessie toe (zie boven).
- Verdeel de deelnemers in groepen van ongeveer 4 personen.
- Deel de gespreksleidraden uit aan alle deelnemers.
- Geef aan dat de vragen op de gespreksleidraden steeds eerst individueel worden beantwoord. Daarna vullen de deelnemers aan op basis van het gesprek in hun groepje.

Aandachtspunten

- De video bevat veel informatie. Als er voldoende tijd voor is, kan het daarom nuttig zijn om de video twee keer na elkaar te bekijken, zodat de deelnemers er meer informatie uit kunnen halen.
- Als er tijd voor is, is het zinvol om na het invullen van de eerste pagina de opbrengst met alle aanwezigen uit te wisselen en op een flipover te verzamelen. Dat geeft je ook de gelegenheid om nog iets aan te vullen.
- Hoewel de meeste voorbeelden in de video uit de onderbouw komen, kunnen ze met kleine aanpassingen ook perfect toegepast worden in de bovenbouw. De onderliggende principes om spreekansen te creëren zijn immers dezelfde. Daag deelnemers uit om, gebaseerd op die principes, te bedenken welke aanpassingen nodig zijn om ze ook in de bovenbouw toepasbaar te maken.
- Wanneer het team individueel of in groepjes werkt, wandelt de procesbegeleider rond en luistert die hier en daar mee.

Hoe gebruik je de gespreksleidraad *Spreekansen creëren in de meertalige klas?*

Pagina 1

- Vraag alle deelnemers om te reflecteren op de huidige praktijk, vooral wat de meertalige leerlingen betreft. Stimuleer hen om na te denken over verschillende situaties, zoals de kring, vrij spel, begeleid spel, instructie, ...
- Toon daarna de video en vraag de deelnemers om in het eerste vak te noteren welke aanpakken ze in de video zien. Aansluitend beantwoorden ze vraag 2.
- Als iedereen in het groepje klaar is (uiterlijk na 5 minuten), bespreken de deelnemers hun antwoorden binnen hun groepje en vullen ze op basis daarvan hun antwoorden op vraag 1 en 2 verder aan.

Pagina 2

- Laat deelnemers individueel noteren met welke ideeën ze aan de slag zouden willen.
- Samen met een collega maken ze die ideeën dan heel concreet. Vraag 4 en 5 kunnen desgewenst ook tegelijkertijd behandeld worden. Als er tijd over is, kunnen de duo's ook een tweede idee uitwerken.
- Iedereen sluit af door te bedenken wat de eerstvolgende concrete stap is die zij gaan zetten. Ze spreken deze stap ook uit of noteren dit op hun blad.
- Ter afsluiting koppelt elk groepje (of elke deelnemer individueel bij een klein team) terug aan de groep welke ideeën er zullen worden uitgeprobeerd en wat daarvoor de eerste stap is.
- Deze vervolgstappen kunnen eventueel ook concreet ingepland worden (zie de planner achteraan in deze handleiding).

Opsomming van de aanpakken die in de video aan bod komen

- Voortdurend taal gebruiken
- Spel uitbreiden
- Interactie uitlokken in spelomgevingen
- Interactie tussen leerlingen uitlokken
- Interactie tussen leerling en leerkracht uitlokken
- Pratende iPad (QR-codes) - luisteren
- Tellen in een thuistaal
- In kleine groepjes werken
- Korte activiteiten, met snelle afwisseling
- De leerkracht krijgt door de leerlingen de thuistalen aangeleerd
- Dagelijkse interactiesituaties creëren
- Authentieke situaties aan elkaar koppelen (geld afhalen om ingrediënten te kopen, om nadien dan met die ingrediënten te koken, ...)
- Pratende woordmuur
- Preteaching van verhalen in thuistalen
- Meespeellijsten (speel met elk kind mee)
- Thuistalen toestaan bij het spelen en samenwerken
- Thema woordenschat herhalen in de gymles
- Thuistalen toelaten op de speelplaats en in de klas
- Een gerichte aanpak voor nieuwkomers (bijvoorbeeld de world class)
- Sprekend stappenplan
- Visueel ondersteunen wat je zegt

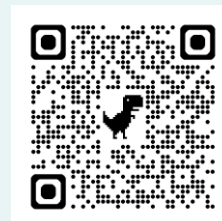

Technieken en materialen in de meertalige klas

Bekijk de **video** [hier](#).

Je kan ook de QR-code hiernaast gebruiken of de link hieronder overtypen.

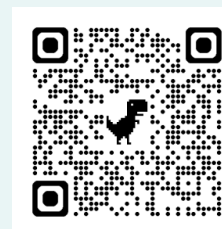
<https://youtu.be/CDpxMQcGEQU>

Bekijk de **gespreksleidraad** [hier](#).

Je kan ook de QR-code hiernaast gebruiken of de link hieronder overtypen.

bit.ly/gespreksleidraden

Achtergrond

In klassen met veel meertalige leerlingen zien we vaak een nog grotere diversiteit aan niveaus in de Nederlandse taalontwikkeling dan in klassen waar alle leerlingen het Nederlands als thuistaal hebben. Die variatie kan voor extra uitdagingen zorgen. In deze video van bijna 8 minuten zien we verschillende materialen en technieken die ingezet kunnen worden om de taalverwerving en -ontwikkeling van kinderen te versterken.

Doel van de sessie

- Materialen en technieken verkennen die ingezet kunnen worden in de klascontext om de thuistaal een plaats te geven.
- Deelnemers laten reflecteren op hoe de thuistaal het (taal)leerproces kan bevorderen.
- Na deze sessie concreet aan de slag kunnen in de eigen klas- en schoolpraktijk.

Timing

- De video duurt bijna 8 minuten.
- De video bekijken en de volledige gespreksleidraad duurt in totaal ongeveer 1 uur. Uiteraard kan de sessie, afhankelijk van het team en hoe de verschillende stappen doorlopen worden, korter of langer duren.

Introductie van het thema

- Introduceer eerst het centrale thema van de video en waarom daar vandaag over gesproken wordt. Licht het doel van de sessie toe (zie boven).
- Verdeel de deelnemers in groepen van ongeveer 4 personen.
- Deel de gespreksleidraden uit aan alle deelnemers.
- Geef aan dat de vragen op de gespreksleidraden steeds eerst individueel worden beantwoord. Daarna vullen de deelnemers aan op basis van het gesprek in hun groepje.

Aandachtspunten

- De video bevat veel informatie. Als er voldoende tijd voor is, kan het daarom nuttig zijn om de video twee keer na elkaar te bekijken, zodat de deelnemers er meer informatie uit kunnen halen.
- Als er tijd voor is, is het zinvol om na invulling van de eerste pagina de opbrengst met alle aanwezigen uit te wisselen en op een flipover te verzamelen. Dat geeft je ook de gelegenheid om nog iets aan te vullen.
- Wanneer het team individueel of in groepjes werkt, wandelt de procesbegeleider rond en luistert die hier en daar mee.

Hoe gebruik je de gespreksleidraad *Technieken en materialen in de meertalige klas?*

Pagina 1

- Vraag alle deelnemers om te reflecteren op de huidige praktijk, vooral wat de meertalige leerlingen betreft. Stimuleer hen om na te denken over verschillende situaties, zoals de kring, vrij spel, begeleid spel, instructie, ...
Merk op: Bij sommige deelnemers zal de eerste vraag al principiële reacties oproepen over het actief benutten van thuistalen. Je kunt deze vraag gebruiken als aanleiding om attitudes ten aanzien van het werken met meertaligheid te bespreken. Ga in deze stap echter niet te diep op eventuele weerstand in. Het is immers juist de kennismaking met concrete oplossingen en materialen tijdens de sessie die de initiële weerstand al voor een groot stuk kan wegnemen. Desgewenst kun je de weerstand later in de sessie expliciet(er) aan de orde laten komen.
- Toon daarna de video en vraag de deelnemers om in het eerste vak te noteren welke aanpakken ze in de video zien.
- Laat de deelnemers aansluitend vraag 2 beantwoorden.
- Als iedereen in het groepje klaar is (uiterlijk na 5 minuten), bespreken de deelnemers hun antwoorden binnen hun groepje en vullen ze op basis daarvan hun antwoorden op vraag 1 en 2 verder aan.

Pagina 2

- Laat deelnemers individueel noteren met welke ideeën ze aan de slag zouden willen.
- Samen met een collega maken ze die ideeën dan heel concreet. Vraag 4 en 5 kunnen desgewenst ook tegelijkertijd behandeld worden. Als er tijd over is, kunnen de duo's ook een tweede idee uitwerken.

- Iedereen sluit af door te bedenken wat de eerstvolgende concrete stap is die zij gaan zetten.
- Ter afsluiting koppelt elk groepje (of elke deelnemer individueel bij een klein team) terug aan de groep welke ideeën er zullen worden uitgetoetst en wat daarvoor de eerste stap is.
- Deze vervolgstappen kunnen eventueel ook concreet ingepland worden (zie de planner achteraan in deze handleiding).

Opsomming van de aanpakken die in de video aan bod komen

- Vertalen met een tablet of smartphone (geschreven of auditief)
 - o Om moeilijke Nederlandse inhoud te helpen ontcijferen
 - o Om eigen verhalen vanuit de thuistaal naar het Nederlands te vertalen
 - o Om interessante boeken toegankelijk te maken (geschreven of gesproken)
- Meertalig noteren
- Actief naar vertalingen vragen
- Vragen naar grammaticale aspecten van thuistalen (bijvoorbeeld woordvolgorde)
- Huiswerk/onderzoek doen in de thuistaal
- De tweezijdige wereldbol
- Kinderen eerst in de thuistaal laten vertellen, dan in het Nederlands
- Schooltaalboekje (op school en mee naar huis)
- Meertalige themawoorden op grote vellen
- Voorkennis aanboren in de thuistaal
- Teken- en schrijfkader bij creatief schrijven
- Voorleespen (voor focuswoorden, liedjes, versjes)
- Interactief muurbord, met woorden in het Nederlands of in de thuistaal
- Preteaching van de klasthema's

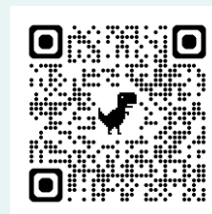

Samenwerken met meertalige ouders

Bekijk de **video** [hier](#).

Je kan ook de QR-code hiernaast gebruiken of de link hieronder overtypen.

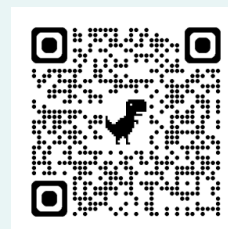
<https://youtu.be/AnK3XwDxxeU>

Bekijk de **gespreksleidraad** [hier](#).

Je kan ook de QR-code hiernaast gebruiken of de link hieronder overtypen.

bit.ly/gespreksleidraden

Achtergrond

Tijdens de volledige schoolloopbaan is het waardevol dat thuis en school met elkaar in verbinding staan en goed op elkaar afgestemd zijn. Als er thuis (ook) andere talen gesproken worden dan de schooltaal, kan dat veel vragen oproepen, zowel bij de ouders als bij de school. Welke talen worden er thuis gesproken? Hoe kunnen ouders vanuit een andere taal de (taal)ontwikkeling van hun kind stimuleren? Hoe blijven ouders en school met elkaar verbonden als er een taalbarrière is? In deze video van zes minuten zien we voorbeelden van hoe verschillende scholen de samenwerking met meertalige ouders optimaliseren.

Doel van de sessie

- De reflectie van deelnemers over het contact met meertalige ouders stimuleren;
- Deelnemers laten kennismaken met mogelijke manieren om het contact met meertalige ouders vorm te geven;
- Na deze sessie concreet aan de slag kunnen in de eigen klas- en schoolpraktijk.

Timing

- De video duurt 6 minuten.
- De video bekijken en de volledige gespreksleidraad doorlopen duurt in totaal ongeveer 45 minuten. Uiteraard kan de sessie, afhankelijk van het team en hoe de verschillende stappen doorlopen worden, korter of langer duren.

Aandachtspunten

- De manier waarop de school en ouders contact met elkaar hebben is over het algemeen gekaderd in een schoolbreed beleid. Tot waar kunnen ouders de school in komen, wat zijn de vaste contactmomenten, is er plaats voor informeel contact ... Daarom staat in deze sessie niet de individuele visie van de deelnemers centraal, maar wordt het gesprek gevoerd over hoe de school als geheel hiermee omgaat.
- De voorbeelden in de video variëren van heel grote tot heel kleine ingrepen. Wat ook het startpunt van de school is, het is goed om stil te staan waar je als school naar toe wil en welke kleine of grote stappen je in die wenselijke richting wil zetten. Zorg voor voldoende tijd om dit met het volledige schoolteam te bespreken.
- De video bevat veel informatie. Als er voldoende tijd voor is, kan het daarom nuttig zijn om de video twee keer na elkaar te bekijken, zodat de deelnemers er meer informatie uit kunnen halen.
 - Merk op:* De manier waarop het contact met ouders in een school is geregeld, kan een gevoelig onderwerp zijn voor leerkrachten. De redenen daarvoor kunnen zeer uiteenlopend zijn, en hebben lang niet altijd (alleen) met meertaligheid te maken. Jonge leerkrachten kunnen bijvoorbeeld onzeker zijn over hoe ze in contact kunnen treden met ouders. Leraren kunnen een persoonlijke mening hebben over welke rol ouders op school kunnen of moeten hebben, zonder dat die per se strookt met de visie van de school. Wees hier alert op, probeer de focus te houden op het centrale thema.
- Wanneer het team individueel of in groepjes werkt, wandelt de procesbegeleider rond en luistert die hier en daar mee.

Hoe gebruik je de gespreksleidraad *Samenwerken met meertalige ouders?*

Pagina 1

- Vraag alle deelnemers om te reflecteren op hoe zij de mogelijkheden tot informeel contact met ouders ervaren. Welke verschillen worden er ervaren tussen het contact met ouders?
- Toon daarna de video en vraag de deelnemers om bij vraag 1 te noteren welke aanpakken ze in de video zien. Bespreek de antwoorden in ieder groepje en vul eventueel aan.

Pagina 2

- Voor vragen 2, 3 en 4: de deelnemers beantwoorden de vraag telkens eerst individueel en bespreken daarna telkens het antwoord binnen hun groepje, alvorens over te gaan naar de volgende vraag.
- Ter afsluiting koppelt elk groepje (of elke deelnemer individueel bij een klein team) terug aan de groep. Welke ideeën liggen er op tafel en kunnen hier al keuzes in gemaakt worden? Wat is de eerstvolgende stap?

- *Optionele uitbreiding:* Bespreek hoe deze sessie een vervolg kan krijgen. Is er consensus over de richting? Zijn er op dat vlak concrete stappen die gezet kunnen worden? Wie neemt wat op zich?
- Deze (vervolg)stappen kunnen concreet ingepland worden (zie de planner achteraan in deze handleiding).

Opsomming van de aanpakken die in de video aan bod komen

- Warm onthaal
- Ouders actief bevragen over de thuistaal
- Alle mogelijkheden inzetten om elkaar te begrijpen
- Ouders aanmoedigen om de thuistaal te blijven ontwikkelen
- Huisbezoeken
- Oudergesprekken
- Ouders informeren
- Tolken inzetten bij oudergesprek
- Helpen bij het vinden van boekjes in de thuistaal
- Leeshoek voor ouders op de school
- Meertalige voorleesouders
- Meertalige boekenweek

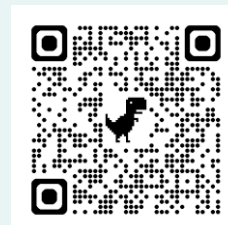
Samenwerken met meertalige ouders

De stem van de leerling

Bekijk de **video** [hier](#).

Je kan ook de QR-code hiernaast gebruiken of de link hieronder overtypen.

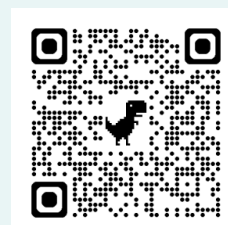
<https://youtu.be/U2xYU0T2DOE>

Bekijk de **gespreksleidraad** [hier](#).

Je kan ook de QR-code hiernaast gebruiken of de link hieronder overtypen.

bit.ly/gespreksleidraden

Achtergrond

Elke meertalige leerling ervaart het gebruiken en verwerven van verschillende talen op een andere manier. Zelfs jonge leerlingen kunnen vaak al onder woorden brengen welke impact het leren van het Nederlands of het inzetten van de thuistaal op hen heeft. Hoe het voelt voor meertalige leerlingen om op school te zijn terwijl ze de voertaal nog aan het leren zijn of om de thuistaal te gebruiken in de klas, daar weten we eigenlijk nog niet veel over. Er wordt immers vaak vooral *over* maar niet zo vaak *met* leerlingen over die zaken gesproken. In deze video van ruim 7 minuten horen we leerlingen en leerkrachten over hoe meertalige leerlingen het onderwijs ervaren. We maken ook kennis met enkele manieren om zicht te krijgen op die ervaringen.

Doel van de sessie

- De reflectie van deelnemers stimuleren op hoe meertalige leerlingen de een- of meertalige schoolomgeving kunnen ervaren;
- Deelnemers laten kennismaken met manieren om over dit onderwerp met leerlingen te spreken;
- Deelnemers verkennen de mogelijkheden om leerlingen feedback te laten geven over het gebruik van de thuistaal op school.
- Na deze sessie concreet aan de slag kunnen in de eigen klas- en schoolpraktijk.

Timing

- De video duurt 6 minuten.
- De video bekijken en de volledige gespreksleidraad doorlopen duurt in totaal ongeveer 1 uur. Uiteraard kan de sessie, afhankelijk van het team en hoe de verschillende stappen doorlopen worden, korter of langer duren.

Aandachtspunten

- Een belangrijk doel van de sessie is om de nieuwsgierigheid van de deelnemers naar de ervaring van meertalige leerlingen te prikkelen. Meertaligheid is op veel scholen nog te weinig onderwerp van gesprek tussen leerkracht en leerling, hoewel het een belangrijk aspect is van de dagelijkse leefwereld van meertalige leerlingen.
- Wanneer het team individueel of in groepjes werkt, wandelt de procesbegeleider rond en luistert die hier en daar mee.

Hoe gebruik je de gespreksleidraad *De stem van de leerling*?

Pagina 1

- De eerste vraag is met opzet breed geformuleerd, juist om het besef te bevorderen dat er met leerlingen ook over de meertaligheid op school gesproken kan worden, net zoals dat over andere onderwerpen gebeurt.
- Toon de video en bespreek daarna met elkaar welke ervaringen van de leerlingen zijn opgevallen.
- *Optionele uitbreiding:* Maak een volledige inventarisatie van de ervaringen van leerlingen die tijdens de video genoemd worden.
- Toon nogmaals de video en vraag de deelnemers om in het eerste vak te noteren welke aanpakken ze in de video zien. Laat de deelnemers aansluitend vraag 2 beantwoorden.
- Als iedereen in het groepje klaar is, of na 5 minuten, bespreken ze hun antwoorden binnen hun groepje en vullen aan.

Pagina 2

- Laat deelnemers individueel noteren met welke ideeën ze aan de slag zouden willen.
- Samen met een collega gaan ze aan de slag om dit heel concreet te maken. Vraag 4 en 5 kunnen desgewenst tegelijkertijd behandeld worden. Als er tijd over is, kunnen de duo's ook een tweede idee uitwerken.
- Iedereen sluit af door te bedenken wat de eerstvolgende concrete stap is die zij gaan zetten.
- Ter afsluiting koppelt elk groepje (of elke deelnemer individueel bij een klein team) terug aan de groep welke ideeën er zullen worden uitgetoetst en wat daarvoor de eerste stap is.
- Deze vervolgstappen kunnen eventueel ook concreet ingepland worden (zie de planner achteraan in deze handleiding).

Wat vertelt de video over de ervaringen van leerlingen?

- Schaamte dat hun ouders 'anders zijn'
- Leerlingen voelen zich welkom door de ruimte voor andere talen
- Leerlingen voelen zich gesteund door vertaaltechnologie
- Leerlingen moeten soms wennen aan ruimte voor thuistalen omdat ze eerder andere ervaringen hebben opgedaan
- Leerlingen kunnen beter participeren als de thuistaal is toegestaan
- Het is spannend in de klas als je niet begrijpt wat leerkracht en leerlingen zeggen
- Leerlingen zijn trots op hun thuistaal
- Leerlingen zijn trots op de verwerving van de nieuwe taal
- Leerlingen hebben al veel bagage en hebben tijd nodig

Opsomming van de aanpakken die in de video aan bod komen

- Iedereen is welkom en mag zijn eigen taal spreken
- De leerlingen uitleg geven over meertalige taalontwikkeling
- De leerlingen informeren over het belang van verschillende talen voor hun toekomst
- Leerlingen opdracht geven om hun thuistalen actief te gebruiken
- Posters over meertalige identiteit
- Meertaligheid als een 'superkracht' presenteren
- Thuiscultuur een plaats geven op school en in de klas
- Nederlands presenteren als taal voor gemeenschappelijke communicatie
- Uitleggen dat verschillende talen verschillende functies hebben op school (emotie, conflict, communicatie)
- Interviews afnemen van leerlingen over de beleving van meertalige leerlingen
- Tips vragen aan leerlingen voor leerkrachten en andere leerlingen
- In het team de ervaringen van meertalige leerlingen bespreken

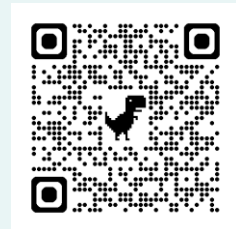

Werken aan een schoolbrede visie op meertaligheid

Bekijk de **video** [hier](#).

Je kan ook de QR-code hiernaast gebruiken of de link hieronder overtypen.

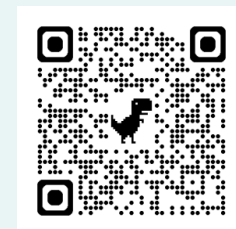
<https://youtu.be/VKhS00XG6XU>

Bekijk de **gespreksleidraad** [hier](#).

Je kan ook de QR-code hiernaast gebruiken of de link hieronder overtypen.

bit.ly/gespreksleidraden

Achtergrond

Deze video en gespreksleidraad zijn in de eerste plaats bedoeld om het gesprek binnen teams en directies te ondersteunen en stimuleren wat betreft het belang van een schoolbrede visie op meertaligheid. In de video laten we zien hoe enkele scholen dit in de praktijk hebben aangepakt, waarbij de video uiteenvalt in drie hoofdstukken of onderdelen:

- *Waarom is een schoolbrede visie nodig?*
- *Hoe kan die visie eruitzien?*
- *Hoe kom je als school tot een schoolbrede visie?*

Doel van de sessie

- De reflectie van deelnemers op het belang van een schoolbrede visie op meertaligheid stimuleren;
- Deelnemers kennis laten maken met verschillende aspecten van een schoolbrede visie op meertaligheid;
- Deelnemers kennis laten maken met manieren om tot een schoolbrede visie te komen;
- Deelnemers helpen om hun eigen idee over een schoolbrede visie te ontwikkelen;
- Na deze sessie concreet aan de slag kunnen met het formuleren van een visie op meertaligheid.

Timing

- De video duurt 12:31 minuten en is ingedeeld in drie hoofdstukken (zie hierboven).
- De video bekijken en de volledige gespreksleidraad doorlopen duurt in totaal ongeveer 120 minuten. Het is ook mogelijk om slechts één onderdeel van de gespreksleidraad te gebruiken (zie hieronder). Reken dan op ongeveer 60 minuten.
- Als beide pagina's van de gespreksleidraad in één sessie worden gebruikt, is het aan te bevelen de video tussendoor nog een keer te tonen.

Aandachtspunten

- De twee pagina's van deze gespreksleidraad bieden twee verschillende opdrachten aan. Op de eerste pagina staan de rollen van verschillende actoren op school centraal. Op de tweede pagina passen we de vragen uit de cirkel van Sinek toe op (het belang van) het ontwikkelen van een visie rond meertaligheid op school: waarom, wat en hoe? Deze twee pagina's kunnen elk apart worden doorlopen, maar kunnen ook beide aan bod komen, in een volgorde naar keuze.
- De opdracht op de tweede pagina (met de cirkels) sluit nauw aan bij de indeling van de video, waarbij elke cirkel/vraag overeenkomt met één hoofdstuk van de video. Deze opdracht is daarom beter geschikt voor teams met minder ervaring.
- Uiteraard is het verhaal na deze sessie verre van af. De sessie is bedoeld om het proces van visieontwikkeling te ondersteunen en te activeren, Mogelijke stappen in dat proces komen in deze sessie expliciet aan bod. Hou in elk geval in het achterhoofd dat de stap van een sterke visie naar een gedragen beleid een jarenlang traject is.
- Sluit de sessie af met een open gesprek over het vervolg. Is er consensus over de richting die het team wil inslaan? Zijn er concrete stappen die gezet kunnen worden? Wie neemt wat op zich? Plan de vervolgstappen concreet in (zie de planner achteraan in deze handleiding).

Hoe gebruik je de gespreksleidraad *Werken aan een schoolbrede visie op meertaligheid?*

Pagina 1

- Deze pagina nodigt de deelnemers uit om na te denken over welke rol zij en anderen kunnen opnemen om een schoolbrede visie op meertaligheid te ontwikkelen. In de oplijsting van rollen hieronder is met opzet niet aangegeven welke rol wie toekomt.
- Toon de video en vraag de deelnemers om de verschillende velden in te vullen op basis van de video.
- Laat de deelnemers daarna in hun groepjes in gesprek gaan over wat ze gezien en gehoord hebben, wat hen aanspreekt en welk eerste stapje ze zouden kunnen zetten.

Opsomming van voorbeelden in de video voor de verschillende actoren

- Diepere kennis over het thema opdoen;
- Ervoor zorgen dat alle teamleden (ook nieuwe) de visie kunnen toepassen;
- Professionaliseringstraject voor leerkrachten bieden;
- Respect hebben voor de meertaligheid van de kinderen;
- Verandering begeleiden;
- Taalattitudes/ taalafspraken vaststellen en uitdragen;
- Aparte voorzieningen inrichten voor nieuwkomers (bijvoorbeeld een world class);
- Bijscholingen/trainingen / collegagroepen aanbieden en volgen;
- Bewuste woordkeuzes, bijvoorbeeld *anderstalig* vs. *meertalig*;
- Een of twee teamleden verantwoordelijkheid geven;
- Visie vastleggen;
- Voor continuïteit zorgen;
- Op de hoogte blijven;
- De “mindset” van leerkrachten rond meertaligheid voeden;
- Een “olievlek” creëren;
- Didactieken en technieken gebruiken;
- Talen zichtbaar maken in de school

Pagina 2

- Doe je deze pagina na pagina 1, dan is het aangewezen de video een tweede keer te bekijken.
- De indeling van deze opdracht volgt de indeling van de video: de drie vragen stemmen overeen met de drie hoofdstukken in de video.
- Het is belangrijk dat je start met de *waarom*-vraag. In de video komt daarna Wat aan bod, op de leidraad starten we met ‘hoe’. Deze vragen kunnen in elke volgorde worden behandeld.
- Er is gekozen voor de cirkel van Sinek om juist die fundamentele *waarom*-vraag eerst te stellen. Alleen op basis van het antwoord op die vraag kun je immers nadenken over het wat en hoe. Hou er rekening mee dat die *waarom*-vraag voor sommige deelnemers een ontmoedigend effect kan hebben: ‘Waarom moet dit er nu ook nog bij?’. Dat is echter niet nodig: de essentie van het antwoord op die vraag is dat aandacht voor meertaligheid een cruciaal aspect van kwaliteitsvol onderwijs is, en dat alles wat we voor meertalige leerlingen doen, uiteindelijk elke leerling ten goede komt.
- Vraag de deelnemers om zich te laten *inspireren* door de video om de verschillende vragen te beantwoorden. Wat ze noteren, hoeft dus niet letterlijk in de video aan bod te komen. De video is vooral bedoeld om extra voorbeelden of elementen aan te reiken, die de eigen ideeën van de deelnemers kunnen verrijken.
- Pauzeer de video even na elk van de drie hoofdstukken en geef de deelnemers de tijd om een antwoord op elke vraag te formuleren. Bespreek eventueel na elk hoofdstuk de antwoorden per groepje.

- Sluit de sessie zeker af met een gesprek over het vervolg. Is er consensus over de richting? Zijn er concrete stappen die gezet kunnen worden? Wie neemt wat op zich? Plan de vervolgstappen concreet in (zie de planner achteraan in deze handleiding).

Aspecten die in de video aan bod komen

Waarom is het belangrijk om een gedragen visie over meertaligheid te hebben?

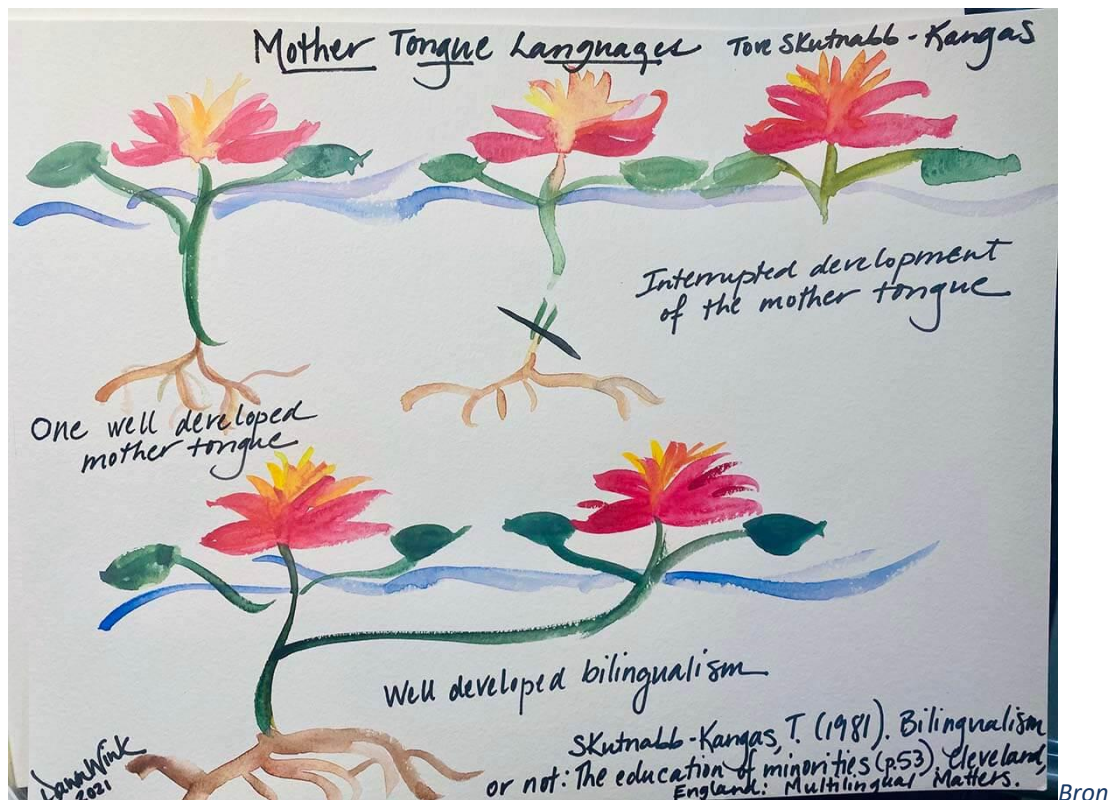
- De visie maakt het verschil voor de leerlingen
- Essentieel voor kwaliteitsvol onderwijs en sterke taalontwikkeling
- Onderzoek toont het belang aan; het beeld van 'de bloem'
- Vanuit een gedeelde visie kun je nieuwe collega's meenemen
- Respect voor kinderen en hun achtergrond
- Alle kinderen hun potentieel laten ontwikkelen

Hoe groei je als schoolteam tot een gedragen visie?

- Voldoende tijd nemen
- Theoretische kennis ontwikkelen
- Praktische kennis ontwikkelen
- Het start met bewustwording
- Een mindset aanbrengen dat de thuistalen ingezet kunnen worden
- Een omwenteling in gang zetten voor het hele team
- Eén of twee teamleden speciaal laten werken aan meertaligheid
- Teamleden externe scholing bieden
- Teamleden de kennis laten overdragen aan de andere teamleden
- Iedere leerkracht volgt z'n eigen pad

Wat kan onderdeel zijn van de visie?

- Aanmoedigen dat leerlingen hun thuistalen ook ontwikkelen
- De thuistalen expliciet een plek geven in de klas
- Taalattitudes zichtbaar maken in de hele school
- Afspraken maken over de talen op de speelplaats
- Een gerichte aanpak voor nieuwkomers
- De termen *anderstalig* versus *meertalig*
- Een taalvriendelijke school zijn
- Een visie vastleggen
- Samenhang met internationalisering

afbeelding: https://terralingua.org/langscape_articles/language-culture-and-land-lenses-of-lilies/

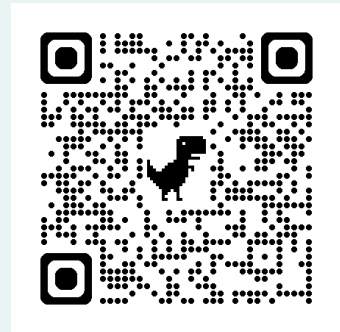
Bron

Planner

Bekijk de **planner** [hier](#).

Je kan ook de QR-code hiernaast gebruiken of de link hieronder overtypen.

bit.ly/videorouteplanner

Een doordachte en gedragen schoolvisie uitwerken op meertaligheid, dat is een langdurig proces waar je samen aan moet werken. Het kan daarom nuttig zijn om een goed overzicht te maken van wie welke acties opneemt, en met wat voor timing.

De planner is een overkoepelend document. Elke gesprekleidraad daagt de deelnemers uit om tot concrete acties en afspraken te komen. Acties en afspraken verder opvolgen vraagt tijd en een goede planning kan hierbij helpen. Per video kan dit document worden aangevuld. Het document is zo opgebouwd zodat iedereen vanuit zijn opdracht verantwoordelijkheden kan nemen. Eventueel kan dit document op een zichtbare plaats worden opgehangen zodat iedereen gemotiveerd wordt om afgesproken acties daadwerkelijk te verwezenlijken.

Contact

Auteurs

Steven Delarue, Onderwijscentrum Gent

Véronique Van Damme, Onderwijscentrum Gent

onderwijsontwikkeling@stad.gent

Maaïke Verrips, Drongo platform voor meertaligheid

mverrips@drongo.nl

Augustus 2024, Amsterdam/Gent

**Onderwijs
centrum.gent**

Medegefinancierd door
de Europese Unie

 drongo
platform voor meertaligheid

Scan en bekijk Drongo, hét online platform over taal en meertaligheid. Bij Drongo vind je informatie, organisaties en netwerken over de impact van meertaligheid in onderwijs en gezin, maar ook in de zorg, cultuur en economie.

<https://www.drongo.nl/>

Scan en bekijk het aanbod van vormingen rond onderwijs in een grootstad of ga naar stad.gent/aanbodonderwijscentrum

**Onderwijs
centrum.gent**

Inspireert, verbindt en ondersteunt